

УДК: 316.46:339.137.2

DOI: 10.18524/2413-9998/2020.2(45).201491

О. С. Кметь,

аспірантка кафедри економіки та міжнародних економічних відносин
Херсонський державний університет
вул. Університетська, 27, м. Херсон, 73000, Україна
e-mail: kmet@ksu.ks.ua

ЛІДЕРСТВО ЯК ВАЖЛИВИЙ ЧИННИК СТАНОВЛЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ СИСТЕМИ КРАЇНИ

У статті розглянуто концептуальні підходи до понять «лідер» та «лідерство» в системі теоретико-практичних поглядів різних наукових шкіл в історичній ретроспективі. Розглянуто теорії лідерства, що спираються на особистісні якості лідера. Обґрунтовано актуальність проблеми лідерства як важливого чинника становлення конкурентоспроможної економічної системи країни. Оцінені сучасні прикладні підходи до урахування лідерства в умовах підвищення ефективності організацій усіх видів діяльності та форм власності. А отже, необхідність посилення лідерства та управлінських навичок, а також постійне навчання й розвиток, як ефективної тактики досягнення організаційної гнучкості. Виділено кілька основних груп факторів управлінської свідомості, що виступають причинами проблем неефективного лідерства в організації. Досліджено кореляцію між причинами неефективного лідерства та проблемами, що виникають в організації. Обґрунтована система лідерських компетенцій з урахуванням аспектів неефективного лідерства, яка є невід'ємною частиною ефективного лідерства в умовах глобалізаційних процесів. Доведено необхідність переосмислення ролі лідерства як необхідної умови підвищення конкурентоспроможності підприємств зокрема та соціально-економічної системи країни в цілому.

Ключові слова: лідер; лідерство; лідерські компетенції; неефективне лідерство; конкурентоспроможність.

Постановка проблеми. Одним із найбільш актуальних і складних питань сучасного менеджменту є проблема лідерства. Інтелектуалізація праці, посилення творчої складової розумової діяльності та багато інших викликів сучасності привели до необхідності пошуку і застосування нових методів та інструментів управління персоналом, важливим серед яких, з нашої точки зору, є лідерство.

Сьогодні Україна, як соціально-економічна система зіткнулася із проблемою формування лідерства. В чому ж причина неефективного лідерства в Україні? І які його наслідки для соціально-економічного розвитку країни?

Термін «лідерство» у сучасній думці українців часто викликає асоціацію з поняттям «криза». З одного боку, широкий загал, насправді, не знає навіть лідери взагалі потрібні та що саме від них вимагати. З іншого, потенційні лідери не можуть достукатися до загалу і залишаються, в кращому випадку, непоміченими, в гіршому – «задушеними» достатньо репресивною машиною. Історично склалося, що наші національні еліти систематично винищувались протягом декількох століть. Це дійсно вкрай негативно відбилося на формуванні традицій лідерства в Україні. Проте, світовий досвід показує, що скільки б нового не з'являлось в нашому житті, від лідерства не втечеш. Ускладнення життя та розподіл праці виокремлює саме лідерські професії та посади, а питанням поєднання менеджерського технократизму з природним лідерством присвячено багато літератури. Від повідомлень про тренінги з «лідерства та особистого зростання» соціальні мережі тріщать по швах. Тому поточна криза багато в чому має штучний характер, інспірований ззовні зі сталою підтримкою тих, хто наразі обіймає лідерські ролі незаслужено. Все це має множину рівнів та проявів і давно перетворилося на міцний клубок. Вибір шляхів подолання невеликий і без правильного розуміння змістів та механізмів лідерства не обійтись, який би шлях не було обрано.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Загальним питанням лідерства присвячено багато робіт зарубіжних науковців (А. Сміт, К. Левін, Д. Мак-Грегор, Л. Штомпель, Д. Хант, Ф. Фідлер та ін.) та вітчизняних дослідників (В. Вашкевич, О. Слюсаренко, І. Каленюк, Л. Цимбал, Т. Підлісна, Л. Лук'янова та ін.), які розкривають сутність понять «лідер» та «лідерство» з точки зору різних наук. Менеджери-практики (А. Рождественський, Б. Ткачик, М. Меткалф) акцентують увагу на переосмисленні ролі лідерства в сучасних умовах загострення конкуренції у глобалізованому світі.

Постановка завдання. Метою статті є визначення сутності поняття та усвідомлення ролі лідерства як важливого чинника становлення конкурентоспроможної економічної системи країни.

Виклад основного матеріалу дослідження. Згідно з Оксфордським словником англійської мови [12] слово «лідер» виникло в XIII столітті. Поняття «лідерство» (leadership) походить від англійського дієслова «lead», що означає «вести», «керувати», «бути першим». У слов'янських, романських й інших мовах немає аналога відповідному англійському слову. Запозичене зі старослов'янського слово «вождь» етимологічно означає «поводир війська» або пізніше – «загально визнаний ідейний керівник партії, громадського руху». Але, як свідчить практика, керівник – не завжди лідер.

Проблема лідерства з початку XX ст. дедалі частіше почала привертати до себе увагу, особливо в нестабільні періоди соціально-економічного розвитку, що надзвичайно актуально сьогодні. Багато дослідників намагалися дати власне тлумачення цьому феномену, відзначаючи найрізноманітніші грані лідерства. При істотних відмінностях, у характеристиках лідерства існує певна подібність [4; 6; 8; 9].

Зазвичай лідерство розуміється чисто функціонально. Лідерством називають здатність здійснювати вплив як на окрему особу, так і на групу осіб, спрямовуючі загальні зусилля людей на досягнення єдиної мети [1; 8; 11].

В економічній науці також питання лідерства розглядалися в контексті дослідження особистісного фактора та його ролі в розвитку суспільства. Найперше розуміння лідерства було представлено в межах класичної економічної теорії А. Смітом, який працював над «теорією риз». Він трактував лідерство як набір певних характеристик особистості, який не є сталим, а може розвиватися разом із розвитком особистості [9].

Слід зазначити, що у психолого-педагогічній літературі поняття «лідер» і «лідерство» не є поширеними. До кінця XIX ст. – початку XX ст. у наукових джерелах ці терміни розглядалися з точки зору політики й економіки, і лише в 1930-х рр. вони отри-

мали поширення у соціальній психології після опублікування досліджень, здійснених у США К. Левіним і його послідовниками щодо теорії конфліктів [6]. Розглянемо тлумачення понять «лідер» і «лідерство» різними науками, взявши за основу систематизацію О. Слюсаренка (табл. 1).

Таблиця 1

Тлумачення понять «лідер» та «лідерство» різними науками

Наука	Лідер – це	Лідерство – це
Філософія	найбільш авторитетний член організації або соціальної групи, особистісний вплив якого дозволяє йому відігравати головну роль у різних політичних, моральних і соціальних ситуаціях. Водночас учені (І. Коротець, Л. Штомпель, О. Штомпель) зазначають, що авторитет лідера має неформальний характер і виникає стихійно	становище, обов'язки, діяльність лідера; першість у чому-небудь
Економіка	працівник, керівник, який визначає діяльність інших працівників; ланка управління, фірма, що досягає порівняно високих результатів діяльності	цілеспрямований вплив на людей (підлеглих) у напрямку досягнення організацією своїх цілей
Соціологія	член групи, який користується великим авторитетом, впливом у будь-якому колективі, здатний очолити групу; людина, яка завдяки своїм особистим якостям має значний вплив на членів соціальної групи	з одного боку, соціальні відношення домінування і підкорення у групі, організації, суспільстві, що базуються на здатності лідерів приймати рішення і здійснювати вплив, а з іншого – функції, які виконуються лідерами у групі, плануюча, координуюча і контролююча діяльність, що здійснюється вищими членами групи
Політологія	особа, яка очолює політичну партію або іншу суспільно-політичну організацію	не тільки набір неординарних якостей і здібностей лідера, а й особливий вид міжособистісних взаємин. Його вплив є цілеспрямованим і передбачуваним, характеризується тривалістю часу та динамічністю
Психологія, педагогіка	член групи, який у значимих ситуаціях здатний здійснювати особливий вплив на поведінку інших учасників; член групи з найвищим статусом, за яким визнається право приймати рішення у значущих для групи ситуаціях; людина, яка завдяки своїм особистим якостям здатна виявляти ініціативу, має значний вплив на членів соціальної групи; член групи, за яким група визнає право ухвалювати відповідальні рішення у значущих для неї ситуаціях, тобто найавторитетніша особистість, яка реально відіграє центральну роль в організації спільної діяльності і регулюванні взаємостосунків	типова для лідера (керівника) система прийомів впливу на підлеглих; соціально-психологічний феномен, що належить до динамічних процесів у малій групі; поняття, що характеризує відношення домінування і підкорення у групі

Джерело: складено автором на основі [8].

Як свідчить зроблений нами аналіз, лідерство – це соціальний феномен, вивчення якого цікавило багатьох учених різних часів. Актуальність вивчення даної проблематики призвела до появи різних підходів й трактувань розуміння цього явища.

На сьогодні виділяють декілька основних теоретичних підходів до розуміння лідерства. Серед них, в першу чергу, можна виділити підходи, що спираються на особистісні якості лідера. Це теорія рис, а також поведінкові та ситуаційні підходи (табл. 2).

Таблиця 2

Теорії лідерства

Теорії	Засновник	Сутність
Особистісні теорії або теорії рис	Дж. Хант	Даний підхід включає харизматичні та особистісні теорії. Харизматична теорія стверджує, що лідером може бути не кожна людина, але лише та, яка володіє певним набором якостей
Теорія стилю або орієнтації	К. Левін, Д. Мак-Грегор, Блейк - Моутон	Ці концепції орієнтовані на переважаючий стиль керівництва, де визначальним фактором є система установок лідера – орієнтованість на завдання або на людину
Ситуаційні теорії	Танненбаум - Шмідт, Херсі - Бланшард, Ф. Фідлер	Лідерство – продукт ситуації. В різних конкретних ситуаціях групового життя виділяються окремі члени групи, які перевершують інших принаймні в якійсь певній рисі. Так як саме ця риса необхідна в даній ситуації, тому саме ця людині і стає лідером
Синтетична теорія лідерства або функціональний підхід	Дж. Адаір	Лідерство – це процес організації міжособистісних відносин в групі для досягнення цілей групи, але на роль лідера претендують особистості певного складу

Джерело: складено автором на основі [6; 8; 9].

Як бачимо, більшість підходів до визначення лідерства розглядає його сутність лише як прояв особистісної діяльності, залишаючи поза увагою його економічну складову та економічні наслідки лідерських якостей. При цьому, лідерство в управлінні організацією може асоціюватися не тільки з людиною, а й з виробничим процесом та продуктом. Економічна сутність такого лідерства визначається через індивідуальний рівень, а економічний ефект від нього вираховується як сума ефектів від окремих його проявів.

Сьогодні тема лідерства є актуальною в міжнародному дискусії загалом та в українському зокрема. Однак, часто розуміння лідерства є дещо викривленим, а особи, які себе називають лідерами, не відповідають таким якостям.

Так, аналітиками консалтингової компанії *HR Center* було проведено опитування, яке виявило, що 72 % опитаних українців вважають, що їм притаманні лідерські якості, 18 % не змогли окреслити свої здібності до лідерства і лише 11 % зізналися, що такими зовсім не володіють.

Про те, що в їхніх компаніях функціонують програми з розвитку лідерських якостей повідомили лише 12 % опитуваних. В той час як 79 % респондентів відповіли, що в їхніх компаніях такі програми не проводяться, а 9 % мали труднощі з відповіддю на поставлене питання [2].

І консалтингова практика, і дослідження переконливо засвідчують, що інвестування в розвиток лідерства та управлінських навичок є ключем до досягнення стійкого організаційного зростання та успіху. Крім того, посилення лідерства та управлінських навичок, а також постійне навчання й розвиток насправді є дуже ефективною тактикою досягнення організаційної гнучкості. Дослідження, проведені у США, показали, що найуспішнішим компаніям учетверо частіше притаманна культура навчання та розвитку. Зрештою, неефективне управління має свою ціну. Наприклад, дослідження у Великій Британії засвідчили, що, за різними оцінками, воно коштує британським компаніям понад 19 млрд. фунтів стерлінгів на рік у вигляді втрачених робочих годин, а незадо-

вільне виконання своїх функцій директорами й топ-менеджерами є причиною виникнення 56 % корпоративних проблем [10]. Отже, сьогодні всі типи організацій, якщо вони хочуть «грати на перемогу», а не просто «грати заради гри», мають значно більше інвестувати у розвиток своїх працівників. І робити це постійно.

У розвинених країнах формування лідерства починається зі шкільної лави, це: проектно орієнтована освіта, різні програми для молоді та бізнес-лідерів тощо. Проте, зараз навіть у суспільствах з розвиненими лідерськими інституціями, заговорили про кризу. Парадигми лідерства не встигають за розвитком цивілізації. Те, що працювало сто років тому до певної міри можна назвати лідерством і сьогодні, але це вже неефективно. Світ змінюється, цивілізація змінюється. Наукові відкриття, технології трансформують економіку, політику, взаємини. Треба погодитися із думкою А. Рождественського, керівника Центру лідерства Українського католицького університету, про те, що як тільки змінюється економічна модель, стара система лідерства перестає бути ефективною. Він зазначає, що «...людині властиво спиратися на свій минулий досвід, і в цьому є певна небезпека. Нам іноді здається, що ми виживемо завдяки минулому досвіду, але в умовах технологічного світу це все менше працює, нові завдання просто не дають можливості використовувати в повному обсязі тільки минулий досвід. Якщо не переглядати своє лідерство, то можна залишитися на узбіччі» [7].

Звертаючись до моделі лідерських компетенцій, яку було розроблено Морін Меткалф, засновником та *CEO Metcalf & Associates* та опубліковано у збірці «Leadership 2050» [11], можна виділити певні якості, що мають бути притаманні лідерам у світі, де темпи технологічних і геополітичних змін зростатимуть по експоненті (табл. 3).

Лідерські якості за М. Меткалф

1	Особистісна цілісність	Лідер не просто може сформулювати цілі компанії та базові засади, якими він керується у своїй діяльності, але й щодня демонструє їх на власному прикладі в процесі взаємодії з персоналом. Відповідно люди розуміють, яких результатів від них очікують та якою має бути їхня поведінка в робочому контексті
2	Безкомпромісна зорієнтованість на цінності	Все, що робить лідер, підпорядковано місії компанії та її особистим цінностям. Важливо, щоб ті, хто йдуть за вами як за лідером, розуміли мету різних дій, які ви вчиняєте
3	Багатогранність мислення	Глибоке знання галузі та трендів, які стануть рушіями майбутнього, – це абсолютна необхідність для лідера. Щоб досягти успіху потрібно добре розумітися у своїй сфері та знати найефективніші підходи, котрі використовуються в інших галузях
4	Інтелектуальна багатоплановість	Що ширшим діапазоном знань володіють лідери, то впевненіше вони себе почувають у вирі змін. Яким би зайнятим не був керівник, все одно потрібно знаходити можливість і для освоєння чогось нового, і для своїх хобі
5	Схильність до рефлексій	Прагнення лідера отримувати зворотний зв'язок вже само по собі сприяє формуванню культури, зорієнтованої на зміни. Також критично важливо осмислювати ланцюг потенційних наслідків для бізнесу, які може ініціювати та чи інша дія керівника, та ймовірної реакції на них партнерів, клієнтів та конкурентів
6	Здатність надихати послідовників	Лідер керується інтересами організації, а не власною вигодою. І це надихає членів її команди
7	Вміння співпрацювати	Лідер усвідомлює, що створити істинно успішну компанію можна лише сформувавши середовище продуктивної взаємодії. Організація, де керівники готові вислуховувати різні точки зору, які висловлюються виконавцями різних ролей, краще визначають ділянки пріоритетної уваги при розв'язанні проблем та створенні потенційно конкурентоспроможних товарів і послуг

Джерело: [11].

Аналіз представленої таблиці дає підстави стверджувати, що потрібно інвестувати сили, час та кошти у розвиток своїх лідерських якостей, бо інакше не витримати темпів змін, що постійно зростають.

А як розуміють неефективне лідерство? Виділяють кілька основних груп факторів управлінської свідомості, які виступають причинами проблем неефективного лідерства, що виникають в організації. Ми дослідили кореляцію між причинами неефективного лідерства та проблемами, що виникають в організації (рис. 1).

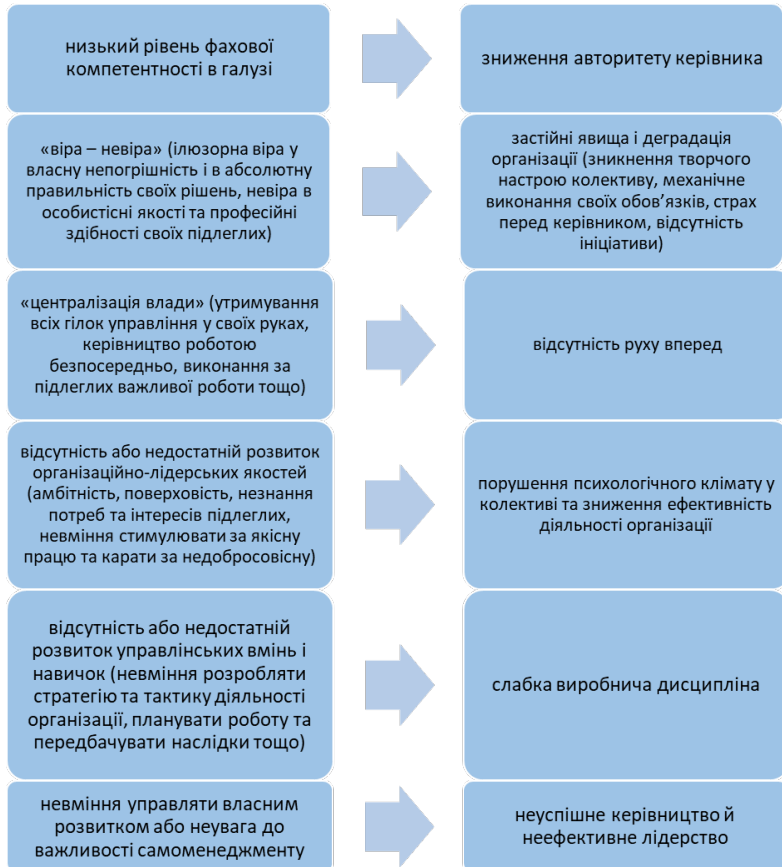

Рис. 1. Кореляція між причинами неефективного лідерства та проблемами, що виникають в організації

Джерело: складено автором на основі [1].

Аналіз даного рисунку дозволяє виділити два основні типи причин неефективного лідерства – професійно-управлінські та особистісні (рис. 2, рис. 3).

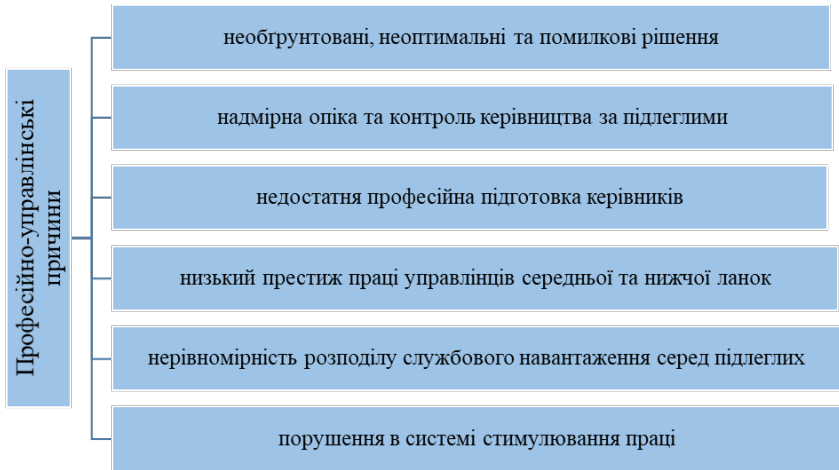

Рис. 2. Професійно-управлінські причини неефективного лідерства

Джерело: складено автором.

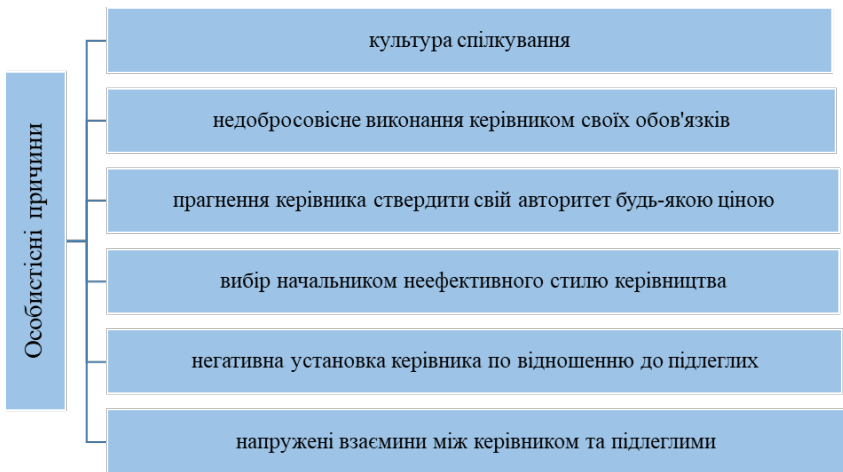

Рис. 3. Особистісні причини неефективного лідерства

Джерело: складено автором.

Сьогодні в Україні розпочато процес підготовки лідерів як в системі державної, так і приватної освіти різними типами навчальних закладів, школами, курсами тощо. Проте об'єктивного розуміння важливості такої підготовки, нажаль, немає.

Наприклад в США така підготовка фінансується на державному рівні, де університети – це осередки лідерства. Як свідчить статистика, класична модель поділу суспільства передбачає: 91% звичайних людей; 7 % лідерів та 2 % лідерів над лідерами [5]. В Україні існує більший відсоток рядових та наслідувачів, а лідерів, нажаль, менше ніж у класичній моделі розподілу. Також у нашій країні практично відсутній фундамент, на якому б було можливим виховувати справжніх лідерів. Шкільна освіта не виховує в достатній мірі відповідні цінності, а в більшості університетів ситуація тільки починає враховувати потреби сьогодення.

Проте, як свідчить історія, успіх економічних перетворень значною мірою залежав від людей, які здійснювали реформи, від умінь лідерів правильно розуміти цілі та рушійні сили реформ. Можна говорити, що є закони проведення успішних реформ для всіх часів і народів. Серед них – розуміння факту, що єдиним драйвером зростання може бути лише ринкова економіка, розуміння лідерами важливості інтеграції у світові ринки – не ставши частиною світової економіки, не можна досягти успіху. Не можна забувати також, що необхідні ставка на високотехнологічну промисловість, вміння реалізовувати нестандартні стратегії, бачення майбутнього країни як розвиненої індустріальної держави, а також віра в те, що реформи можливі попри об'єктивні обставини [3].

Висновки та пропозиції. Підсумовуючи, треба наголосити, що переосмислення ролі лідерства стає необхідною умовою підвищення конкурентоспроможності підприємств зокрема та соціально-економічної системи країни в цілому. Наявність економічних наслідків проявів лідерства, конкурентна боротьба, нові ринкові умови та способи діяльності сформували необхідність виокремлення лідерства на новому рівні. Таким чином, лідерство в межах підприємства розглядається не як явище соціальне, коли визначається місце людини, а як явище економічне, що стає

джерелом збагачення підприємства. Аналіз проявів ефективного лідерства на різних економічних рівнях показує, що на мікрорівні воно стає однією з конкурентних переваг підприємства, а на макрорівні – основою ефективного врядування та становлення конкурентоспроможної економіки держави. Тому в умовах глобалізації саме лідерство визначає місце країни в економічному просторі, як у регіональному, так і світовому масштабі.

Список використаної літератури

1. Вашкевич В. М. Управлінська свідомість як джерело причин неефективного лідерства. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 11. Соціологія. Соціальна робота. Соціальна педагогіка. Управління: збірник наукових праць*. 2008. Вип. 7. С. 191-200.
2. В большинстве украинских компаний не развивают лидерство: опрос. *HR Center*. URL: <http://hrc.com.ua/archives/17922> (дата звернення: 11.03.2020).
3. Данилишин Б. Лідери і реформи: чи вистачить в українців ентузіазму. *Економічна правда*. 2019. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2019/04/19/647195/> (дата звернення: 10.03.2020).
4. Колпаков В., Анісімов О. Лідерство – фактор суспільного розвитку. *Персонал: Журнал інтелектуальної еліти*. 2005. № 9. URL: <http://personal.in.ua/article.php?ida=132> (дата звернення: 13.03.2020).
5. Комса К. Как достичь лидерства в современном мире. *MIND UA*. 2017. URL: <https://mind.ua/ru/publications/20179157-kak-dostich-liderstva-v-sovremennom-mire> (дата звернення: 10.03.2020).
6. Левин К. Динамическая психология: избран. труды. Москва : Смысл, 2001. 572 с.
7. Рінгіс А. Хто такі лідери і що потрібно для їхнього «виробництва». Пояснює керівник Центру УКУ Андрій Рождественський. *Українська правда*. 2018. URL: <https://life.pravda.com.ua/society/2018/12/13/234604/> (дата звернення: 07.03.2020).
8. Слюсаренко О. О. Поняття «лідер» і «лідерство» в сучасній науковій літературі. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Педагогіка. Соціальна робота»*. 2016. Вип. 2 (39). С. 244-246.
9. Смит А. Исследование о природе и причинах богатства народов. Москва : ИНФРА-М, 1993. Кн. I. 404 с.
10. Ткачик Б. Є чіткий статистичний зв'язок між розвитком лідерства та підвищенням ефективності в організаціях усіх типів. *Український тиждень*. 2018. № 42 (570). URL: <https://tyzhden.ua/Politics/221366> (дата звернення: 13.03.2020).
11. Metcalf M. Leadership 2050 Competency Model. *Leadership 2050. Critical challenges, key contexts, and emerging trends*. 2015. URL: <https://www.innovativeleadershipinstitute.com/leadership-2050-competency-model/> (дата звернення: 11.03.2020).

12. Oxford English Dictionary. The definitive record of the English language. URL: <https://www.oed.com/> (дата звернення: 18.03.2020).

Стаття надійшла 16.04.2020 р.

О. С. Кметь,

аспирантка кафедры экономики и
международных экономических
отношений

Херсонский государственный университет
ул. Университетская, 27, г. Херсон, 73000, Украина
e-mail: kmet@ksu.ks.ua

ЛИДЕРСТВО КАК ВАЖНЫЙ ФАКТОР СТАНОВЛЕНИЯ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОЙ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ СИСТЕМЫ СТРАНЫ

В статье рассмотрены концептуальные подходы к понятиям «лидер» и «лидерство» в системе теоретико-практических взглядов разных научных школ в исторической ретроспективе. Рассмотрены теории лидерства, опирающиеся на личностные качества лидера. Обоснована актуальность проблемы лидерства как важного фактора становления конкурентоспособной экономической системы страны. Оценены современные прикладные подходы к учету лидерства в условиях повышения эффективности организаций всех видов деятельности и форм собственности. Следовательно, необходимость усиления лидерства и управленческих навыков, а также постоянное обучение и развитие, как эффективной тактики достижения организационной гибкости. Выделено несколько основных групп факторов управленческой сознания, которые выступают причинами проблем неэффективного лидерства в организации. Исследована корреляция между причинами неэффективного лидерства и проблемами, которые возникают в организации. Обоснована система лидерских компетенций с учетом аспектов неэффективного лидерства, которая является неотъемлемой частью эффективного лидерства в условиях глобализационных процессов. Доказана необходимость переосмысления роли лидерства как необходимого условия повышения конкурентоспособности предприятий в частности и социально-экономической системы страны в целом.

Ключевые слова: лидер; лидерство; лидерские компетенции; неэффективное лидерство; конкурентоспособность

O. S. Kmet,

Postgraduate student,

Department of Economics and

International Economic Relations

Kherson State University

27 Universytetska Str., Kherson, 73000, Ukraine

e-mail: kmet@ksu.ks.ua

LEADERSHIP AS AN IMPORTANT FACTOR OF FORMING COMPETITIVE ECONOMIC SYSTEM OF THE COUNTRY

The article considers the conceptual approaches to the notions of “leader” and “leadership” in the system of theoretical and practical views of different scientific schools in historical retrospective. Leadership theories based on a leader’s personal qualities are considered. The significance of the problem of leadership as an important factor in the formation of a competitive economic system of the country is substantiated. Modern applied approaches to taking into account the leadership in terms of improving the efficiency of organizations of all activities and forms of ownership are evaluated. Hence, the need to enhance leadership and management skills, as well as continuous learning and development, as effective tactics for achieving organizational flexibility. There are several main groups of factors of managerial consciousness that cause the problems of inefficient leadership in the organization are highlighted. The correlation between the causes of ineffective leadership and the problems that arise in organization is investigated. The system of leadership competencies with regard to aspects of ineffective leadership is grounded, which is an integral part of effective leadership in a globalized process. The necessity of rethinking the role of leadership as a necessary condition for improving the competitiveness of enterprises in particular and the socio-economic system of the country as a whole is proved.

Keywords: leader; leadership; leadership competencies; inefficient leadership; competitiveness.

References

1. Vashkevych, V. M. (2008). Upravlinska svidomist yak dzherelo prychnyn neefektyvnoho liderstva [Managerial consciousness as a source of reasons of ineffective leadership]. *Scientific journal NPU named after M.P. Drahomanov. – Sociology. Social work. Social pedagogy. Management: collection of scientific works*. Issue 7, pp. 191-200. [in Ukrainian]
2. V bolshinstve ykraiskih kompanii ne razvivayut liderstvo: opros [Most Ukrainian companies do not develop leadership: poll]. *HR Center*. Retrieved from: <http://hrc.com.ua/archives/17922> [in Russian].
3. Danylyshyn, B. (2019). Lidery i reform: tshy vystatshyt v ukraintsiv enty-

- ziazmy [Leaders and reforms: will ukrainians have enthusiasm]. *Ekonomichna Pravda. – Economic truth*. Retrieved from: <https://www.epravda.com.ua/columns/2019/04/19/647195/> [in Russian].
4. Kolpakov, V. & Anisimov, O. (2005). Liderstvo – factor sypilnoho rozvytky [Leadership is a factor of social development]. *Personal: Zhurnal intelektualnoi elity. – Personnel: Intellectual elite magazine*. № 9. Retrieved from: <http://personal.in.ua/article.php?id=132> [in Russian].
 5. Komsa, K. (2017). Kak dostich liderstva v sovremennom mire [How to achieve leadership in the modern world]. *MIND UA*. URL: <https://mind.ua/ru/publications/20179157-kak-dostich-liderstva-v-sovremennom-mire> [in Russian].
 6. Levin, K. (2001). Dinamicheskaiia psihiligiia: izbrannie trudy [Dynamic psychology: selected works]. Moskva: Smysl. [in Russian].
 7. Ringis, A. (2018). Hto taki lidery i shcho potribno dlya yihnyoho “vyrobnytstva”. Poyasnuye kerivnyk Tsentry UKU Andrii Rozhdestvenskii [Who are the leaders and what is needed for their “production”. The Head of the UKU Center Andrii Rozhdestvenskii explains]. *Ukrainska pravda. – Ukrainian truth*. Retrieved from: <https://lifepravda.com.ua/society/2018/12/13/234604/> [in Russian].
 8. Slyusarenko, O. O. (2016). Ponyattya “lider” i “liderstvo” v sychasniy naykovii literatyri [The concept of “leader” and “leadership” in modern scientific literature]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu. Serii «Pedagogika. Sotsialna robota»*. – *Scientific bulletin of Uzhhorod university. Series “Pedagogy. Social work”*. Vol. 2 (39). pp. 244-246. [in Ukrainian]
 9. Smit, A. (1993). Issledovanie o prirode i prichinah bogatstva narodov [Research on the nature and causes of the wealth of peoples]. Moskva: INFRA-M. Book I. [in Russian]
 10. Tkachyk, B. (2018). Ye chitkiy statystychnii zvyazok mizh rozvytkom liderstva ta pidvyshchennyam efektyvnosti v orhanizatsiyah ysix typiv [There is a clear statistical link between leadership development and raise of effectiveness in organizations of all types]. *Ukrainskyi tyzhden. – Ukrainian week*. №42 (570). – URL: <https://tyzhden.ua/Politics/221366> [in Russian].
 11. Metcalf, M. (2015). Leadership 2050 Competency Model. *Leadership 2050. Critical challenges, key contexts, and emerging trends*. Retrieved from: <https://www.innovativeleadershipinstitute.com/leadership-2050-competency-model/>
 12. Oxford English Dictionary. The definitive record of the English language. Retrieved from: <https://www.oed.com/>